

Тетяна КУДЯРСЬКА, Діана СТАШЕВСЬКА
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ

ГОТОВНІСТЬ УЧАСНИКІВ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ КОМАНДИ ДО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ ІЗ ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Сьогодні в нашому суспільстві можна спостерігати тенденцію до зростання кількості дітей, які мають ті чи інші психофізичні порушення, зокрема тяжкі порушення мовлення (ТПМ). Інклюзивна освіта, щоб бути ефективною, потребує запровадження в закладі освіти співпраці фахівців. Наслідком такої співпраці є створення освітнього середовища, яке буде максимально ефективним для різностороннього розвитку вихованців з тяжкими порушеннями мовлення. Згідно з концепцією інклюзивної освіти всі діти в рівнозначній мірі є цінними та важливими для соціуму. Діти з ТПМ мають тенденцію до труднощів у шкільному навчанні, що впливає на їхню адаптацію в соціумі.

Наслідком труднощів з мовленням у такої категорії дітей є виникнення відчуття ізоляції, розчарування та формування неадекватно-низької самооцінки, що, у свою чергу, негативно впливає на можливість успішно навчатися та загальний добробут. Мовленнєві труднощі заважають дитині брати участь у групових заходах у закладах освіти, вловлювати інструкції та спілкуватися з оточуючими, що в кінцевому результаті здійснює вплив на успішність дитини та її участь у всіх групових і соціальних заходах [3, с. 84].

Для дітей із ТПМ характерні наступні мовленнєві порушення: недоліки лексико-граматичного аспекту мовлення; нижче вікової норми словниковий запас; поліморфне порушення звуковимови; порушення мелодико-інтонаційного та темпо-ритмічного компонентів мовлення; недорозвиток фонематичного сприймання. Окрім цього у своїх працях Ірина Мартиненко, доктор психологічних наук, визначає вторинне відставання психічного розвитку у дітей на тлі нормального слуху та збережених передумов розвитку інтелекту. Загальний недорозвиток

мовлення тяжкого ступеня, недостатнє володіння засобами мовленнєвого спілкування утруднюють спілкування дитини з навколишніми людьми. Таким чином, у спонтанних ситуаціях, коли комунікація зазвичай носить розвивальний вплив, для дитини з порушеннями мовлення такий природній розвиток мовлення виявляється утрудненим [7, с. 286].

Для того, щоб досягти мети у забезпеченні якісної освіти, освітні заклади повинні дотримуватись принципів інклюзії та забезпечувати всім дітям можливість здобувати освіту [3, с. 84]. Поліпшити комунікативні навички дітей із ТПМ допомагають ефективні методи підтримки та створення сприятливого середовища. Для забезпечення можливостей навчання дитини з тяжкими порушеннями мовлення є нагальною потреба у ефективному супроводі, який має здійснюватися не одним спеціалістом, а цілою низкою фахівців, що взаємодіють між собою.

Результативність супроводу дитини з ТПМ в умовах інклюзивного навчання буде залежати від готовності учасників міждисциплінарної команди до такої діяльності, яка визначається насамперед психологічною та практичною готовністю спеціалістів до її здійснення. Якщо розглядати готовність як поняття, то його можна визначити через інтегральну характеристику взаємодії двох основних властивостей: психоемоційного стану та психологічної характеристики особистості, які проявляються у взаємній збалансованості [1, с. 317]. Супровід можна визначити як метод, який спрямований на створення умов для прийняття дитиною з ТПМ найкращих вирішень різноманітних ситуацій. Під супроводом визначають не будь-яку форму допомоги, а саме підтримку дитини, підґрунтям якої є збереження максимуму свободи і відповідальності дитини за вибір варіанта вирішення актуальної проблеми [6].

В інклюзивному середовищі одна людина не може займатися питаннями когнітивного, моторного, соціального та комунікативного розвитку дитини. Це може реалізувати лише команда, до якої входять відповідні фахівці, які активно співпрацюють та обмінюються знаннями й інформацією [4, с. 43]. Командний підхід в інклюзії сприяє системній інтеграції професійних зусиль для усвідомлення всіма членами команди потреб дитини з ТПМ в комплексі, а не лише під кутом зору

окремого фахівця, та для більш ефективної реалізації його соціально-психолого-педагогічного супроводу. За посадовими обов'язками фахівці команди супроводу здійснюють діагностико-аналітичну, навчально-виховну, розвиткову, корекційну, консультативну, профілактичну та просвітницьку функції. Професійна взаємодія учасників команди супроводу не відразу стає командною по суті, тривалими є ситуації, коли фахівці розв'язують власні спеціалізовані завдання [2, с. 42].

Готовність учасників міждисциплінарної команди до супроводу дітей із ТПМ в умовах інклюзивного навчання визначається такими компонентами: мотиваційним, когнітивним, емоційно-вольовим (див. рис. 1).

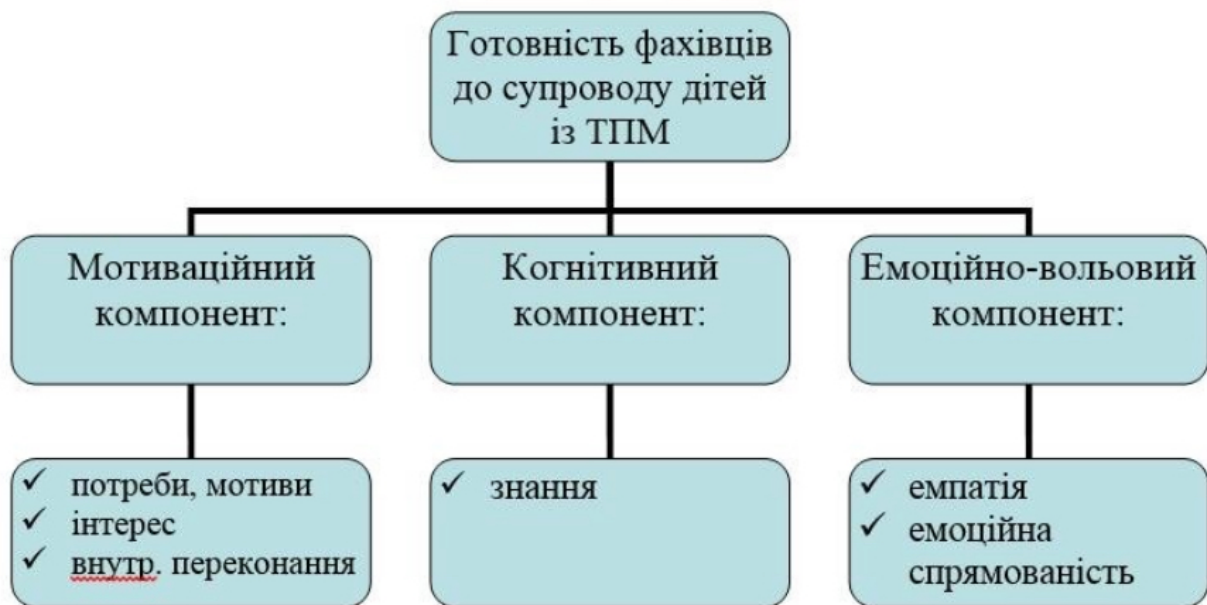

Рис. 1. Структура готовності фахівців до супроводу дітей із ТПМ

Мотиваційний компонент передбачає потребу, мотиви, внутрішні переконання, інтерес супроводжувати дітей із ТПМ в умовах інклюзивного навчання. Когнітивний компонент передбачає знання учасників міждисциплінарної команди, необхідні для ефективного супроводу. Емоційно-вольовий компонент визначає емоційну спрямованість учасників міждисциплінарної команди, емпатію до ефективного супроводу [1, с. 321-322].

Позитивна готовність фахівців до здійснення супроводу повинна здійснюватися за такими принципами:

– розуміння соціумом проблем дітей, які мають психофізичні особливості;

- солідарність між дітьми з ТПМ та їх ровесниками;
- створення умов для соціальної адаптації;
- зосередження уваги на можливостях і сильних сторонах особистості дитини;
- можливість усіх дітей жити разом із родиною;
- виховання у здорових дітей толерантності, комунікабельності, більш адекватної самооцінки, меншої агресії, вміння цінувати своє здоров'я;
- реальна інтеграція та суспільна адаптація [5, с. 49].

Отже, готовність учасників міждисциплінарної команди до супроводу дітей із ТПМ визначається спрямованістю на ефективне виконання ними професійних обов'язків, що є можливим за умови позитивного вираження таких компонентів, як мотиваційний, когнітивний та емоційно-вольовий.

Список використаних джерел

1. Гуркова Т. Дефініція поняття «готовність» у психолого-педагогічній літературі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020, № 9 (103). С. 317-329.
2. Дмитрієва І. В. Командна взаємодія фахівців у процесі індивідуального супроводу дитини в умовах інклюзивного навчання. *Актуальні питання корекційної освіти. Збірник наукових праць*. 2016. Вип. 7. С. 40-46.
3. Повіренна І., Павлюк Р. Психолого-педагогічний супровід молодших школярів з порушеннями мовлення в умовах спеціального закладу освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. Збірник наукових праць*. 2023. № 40. С. 85-92.
4. Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі. Укладники: Литвяк Д.М, Зленко Л.О. 2023. 66с.
5. Теорія і практика інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М. [2-ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.
6. Шиян В.М, Галкіна В.М. Технологія соціального супроводу людей з особливими потребами в освітньому середовищі. URL: <https://ap.uu.edu.ua/article/275>
7. Якимчук Г. В. Особливості психічного розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення. *Габітус: науковий журнал з соціології та психології*. 2020. № 2. С. 285-291.